

Albayrak

Een ander voorbeeld. Als een vreemdeling vraagt om hereniging met het gezin maar geen inkomen heeft, dan wordt dat geweigerd. Het gezin mag niet komen. Als op enig moment zo iemand wel een baan heeft waarmee hij een inkomen heeft en zijn gezin kan onderhouden, mag hij een aanvraag indienen en kan het gezin wellicht wel komen omdat hij aan de voorwaarden voldoet. Als iemand maximaal één keer een aanvraag mag indienen, moet ik zelfs als iemand aan de criteria voldoet, weigeren om het gezin te laten overkomen. Dat is regelrecht in strijd met artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en dus wederom in strijd met het beleid dat Nederland voert op het punt van respect voor mensenrechten.

Ik noem ook nog iets anders, namelijk het eigen belang van Nederland. De heer Brinkman praat over reguliere vergunningen. Neem het voorbeeld van een briljante student. Die komt hiernaartoe, gaat studeren, is daarmee klaar en een Nederlands bedrijf staat te popelen om hem in dienst te nemen, omdat hij een waardevolle bijdrage levert aan de groei en ontwikkeling van Nederland. Wij zouden zo'n student dus weigeren om als kennismigrant een aanvraag verblijfsvergunning arbeid in te dienen, omdat hij al één keer een verblijfsvergunning studie heeft aangevraagd. Dat lijkt mij ook niet in het belang van de bv Nederland. Deze motie heb ik al een keer ontraden. Er zijn meer moties door de fractie van de PVV ingediend. Ook deze motie moet ik met deze argumenten ontraden.

De heer De Krom en ik zijn het met elkaar eens. Het categoriale beleid voor Irak is afgeschaft. Wij werken met een beperkte capaciteit medewerkers IND. De focus is nu erop gericht dat bijvoorbeeld in het nieuwe beleid voor Somalië niet de verkeerde mensen worden toegelaten. Op die toelating hebben wij heel veel accent, energie en capaciteit gezet.

Voor het intrekken van vergunningen van bijvoorbeeld Irakezen die nog geen vijf jaar in Nederland zijn, hebben wij de prioriteiten bepaald. Mensen die een gezins-herenigingsaanvraag hebben lopen terwijl zij zelf hun verblijfsvergunning gaan kwijtraken, gaan wij met voorrang behandelen. Met een beperkte capaciteit hebben wij de prioriteiten bepaald en gekeken waar wij het meest profijt van hebben. Dat zijn de beperkingen waarmee ik te maken heb, ook als wij straks het debat met de Kamer hebben gehad over de zaken die te maken hebben met Somalië. Gelukkig zien wij nu al dat deze maatregelen effect sorteren. Een toenemend aantal Irakezen gaat bijvoorbeeld vrijwillig terug naar Irak. Die ontwikkeling ondersteunen wij van harte en wij zullen alle energie aanwenden om deze mogelijkheid te faciliteren, zodat de betrokken mensen duurzaam en veilig naar Irak terug kunnen keren. Om deze en om andere redenen die de heer De Krom bekend zijn, moet ik aanneming van deze motie ontraden.

De heer **De Krom** (VVD): De regering heeft het besluit genomen om het categoriaal beleid voor Somalië af te schaffen, maar tot de dag van vandaag komen vijftig tot tachtig Somaliërs op grond van het categoriaal beleid hier binnen. Dat was althans anderhalve week geleden toen ik op bezoek was in Ter Apel nog zo. U kondigt aan dat dit beleid wordt afgeschaft, maar de instroom gaat gewoon door. Waarom stopt u die niet onmiddellijk en

zegt u niet: vanaf vandaag gaan wij de aanvragen individueel beoordelen?

Staatssecretaris **Albayrak**: Toen ik vorige week de beleidsvoornemens bekendmaakte, heb ik gezegd dat alle maatregelen die per direct in kunnen gaan ook per direct in zullen gaan. Ik herinner bijvoorbeeld aan de maatregelen die gericht waren op het tegengaan van fraude met pleegkinderen. Met de Kamer is echter de afspraak gemaakt – een deel van het aantal Kamerleden is in ieder actief betrokken geweest bij het tot stand komen van die afspraak – dat gelet op de vergaande gevolgen van het instellen en het afschaffen van de groepswijze bescherming van vluchtelingen, dat instellen en afschaffen niet eerder geëffectueerd wordt dan nadat het debat met de Tweede Kamer daarover heeft plaatsgevonden. Ik meen dat het van mijn kant alleen maar van respect voor de Tweede Kamer getuigt dat ik dat debat afwacht.

De **voorzitter**: Dat debat is gepland. De procedure-vergadering zal volgende week plaatsvinden.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: De stemmingen over de moties zullen volgende week dinsdag plaatsvinden.

Ik schors de vergadering tot 16.00 uur.

De vergadering wordt van 15.44 uur tot 16.00 uur geschorst.

Aan de orde is het **debat** naar aanleiding van een algemeen overleg op 8 april 2009 over **het Midden-Oosten**.

□

De heer **Van Bommel** (SP): Voorzitter. Wij hebben een algemeen overleg gehad over het Midden-Oosten. In dat overleg is gesproken over de relatie tussen Europa en Israël, die een associatieverdrag met elkaar hebben dat Israël handelsvoordelen biedt. Het is relevant om dat verdrag in de discussie te betrekken, omdat er een mensenrechtenartikel in het verdrag staat. In het Israëlisch-Palestijnse conflict is er met enige regelmaat sprake van schending van mensenrechten, van het niet laten doorgaan van economische en humanitaire hulp naar de Gazastrook, en van andere vormen van mensenrechtenschendingen. De mensenrechtenparagraaf uit het associatieakkoord moet worden ingeroepen om ervoor te zorgen dat er druk komt te staan op het Midden-Oostenvredeproces en op Israël om ervoor te zorgen dat Israël de mensenrechten volledig respecteert.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de EU een associatieakkoord met Israël onderhoudt;

Van Bommel

voorts constaterende dat de Israëlische regering niet uitsluit, meer nederzettingen te bouwen en een aparte Palestijnse staat niet langer na te streven;

van mening dat Israël zich niet houdt aan de voorwaarden inzake mensenrechten van artikel 2 van het huidige EU-associatieakkoord;

verzoekt de regering, de associatieraad bijeen te roepen met als inzet opschorting van het huidige associatieakkoord met Israël,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Bommel en Peters. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 289 (23432).

De heer **Van Bommel** (SP): Voorzitter. Behalve het bestaande associatieverdrag, wordt er in Europa ook gediscussieerd over het verdiepen van de relatie met Israël. In het Europese is er voldoende wijsheid om ons te realiseren dat dit niet het moment is om te komen tot een intensivering van de relatie EU-Israël. De Nederlandse regering deelt die opvatting echter niet. Nederland zou die verdieping wel graag plaats laten hebben, maar staat daarmee tegenover een verstandige meerderheid in Europa. Ik zou willen dat Nederland instemt met het Europese standpunt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering voorstander is van de intensivering van het associatieakkoord van de EU met Israël;

van mening dat Israël zich niet houdt aan de voorwaarden inzake mensenrechten van artikel 2 van het huidige EU-associatieakkoord;

verzoekt de regering, in EU-verband in te stemmen met opschorting van de onderhandelingen over de intensivering van het EU-associatieakkoord met Israël totdat Israël zich volledig aan de mensenrechtenbepaling van het associatieakkoord houdt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Bommel en Peters. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 290 (23432).

De heer **De Roon** (PVV): Voorzitter. Ik wil twee moties indienen die allebei betrekking hebben op Hamas. De eerste motie is een weergave van wat ik in het algemeen overleg al over Hamas heb gezegd, namelijk dat het in

mijn ogen een fundamenteel racistische, dictatoriale en gewelddadige organisatie is.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat Hamas een fundamenteel racistische, dictatoriale en gewelddadige organisatie is;

verzoekt de regering, zo veel mogelijk te bevorderen dat Hamas uit alle internationale overlegvormen en fora wordt geweerd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid De Roon. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 291 (23432).

De heer **De Roon** (PVV): Voorzitter. In Gaza lijden en zuchten allerlei mensen onder dat dictatoriale, racistische en gewelddadige bewind van Hamas. Die mensen zouden daar misschien best wel weg willen. Ik zou graag zien dat onze regering zich ervoor inspant dat de internationale gemeenschap die mensen een hand toesteekt. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat Hamas een fundamenteel racistische, dictatoriale en gewelddadige organisatie is;

verzoekt de regering, te bevorderen dat de internationale gemeenschap zich ervoor zal inspannen dat inwoners van de Gazastrook die het Hamasbewind willen ontvluchten, gelegenheid krijgen om zich te vestigen in de Palestijnse staat Jordanië,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid De Roon. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 292 (23432).

De heer **De Roon** (PVV): Voorzitter. Ik wil er nog aan toevoegen dat wat mij betreft dit natuurlijk alleen maar op geheel vrijwillige basis kan en zal moeten gebeuren.

De heer **Van Bommel** (SP): Ik juich het toe dat de vrijwilligheid door u nu wordt benadrukt. In het algemeen overleg over dit onderwerp werd door de PVV namelijk nog iets gesuggereerd over gedwongen vertrek uit de Gazastrook, grootschalige deportatie. Ik heb toen het woord genocide gebruikt. U vond namelijk dat de gehele bevolking gestraft moest worden voor het feit dat

De Roon

ze Hamas in democratische verkiezingen aan de macht had gebracht. Ik ben blij dat u die vooruitgang in het denken gemaakt heeft en dat u nu vrijwillig vertrek suggereert. Kunt u overigens aangeven waarom u in een keer de stap hebt gemaakt van gedwongen vertrek naar vrijwillig vertrek?

De heer **De Roon** (PVV): Dit is een volstrekt onjuiste weergave van het PVV-standpunt en ook van wat ikzelf over dit onderwerp heb gezegd. In een eerder algemeen overleg dit jaar over deze materie heb ik dit ook al voorgesteld en ook toen heb ik erbij gezegd dat het alleen maar op vrijwillige basis zou moeten gebeuren. Volgens mij heb ik dat in het afgelopen algemeen overleg ook gezegd. Ik heb in ieder geval niet gezegd dat het gedwongen zou moeten gebeuren. Kortom, de PVV-lijn was en is nog steeds dat dit natuurlijk alleen maar kan gebeuren op basis van vrijwilligheid. Het gaat dus om mensen in de Gazastrook die zelf aangeven dat ze liever naar Jordanië willen dan dat ze nog langer onder dat Hamasbewind moeten zuchten.

De heer **Van Bommel** (SP): Dit is toch in strijd met de feiten. U heeft in het algemeen overleg gesproken over het straffen van de gehele bevolking van Gaza omdat zij Hamas aan de macht had gebracht. Ik heb u toen voorgehouden dat als u dat wilt, Nederland het lidmaatschap van de Conventie van Genève moet opzeggen, omdat het collectief straffen van een volk volgens internationaal recht gewoon verboden is. Daar heeft u toen geen antwoord op gegeven. Ik begrijp dat u er nu ook liever van wegblijft. U heeft toen in ieder geval gesuggereerd dat de gehele bevolking van Gaza moet worden gestraft vanwege het feit dat zij in democratische verkiezingen Hamas aan de macht gebracht heeft. Als u dit standpunt nu verlaat, ben ik daar alleen maar blij mee, maar u had eerder dat standpunt wel.

De heer **De Roon** (PVV): Wat de heer Van Bommel hier nu allemaal zegt, is echt een verdichting van de waarheid van hoe het gelopen is in het algemeen overleg. Het punt van de genocide dat de heer Van Bommel inderdaad in het algemeen overleg heeft aangekaart, had betrekking op een heel ander onderwerp, namelijk dat ik had betoogd dat wij eens moeten ophouden met dat infuus van de internationale gemeenschap dat ertoe strekt dat het Hamasbewind alleen maar langer in stand blijft. Dat heb ik gezegd. Ik heb er toen aan toegevoegd niet meer te willen dat daar Nederlands belastinggeld naartoe gaat. Ik heb op geen enkel moment gezegd: laten wij gedwongen deportatie van de bevolking van de Gazastrook bevorderen.

De **voorzitter**: Ik zie dat u er allemaal zin in hebt, maar het is wel een VAO.

De heer **Boekstijn** (VVD): Ik heb een korte vraag aan de heer De Roon over zijn tweede motie. Ik weet dat de macht en de invloed van de PVV groot zijn, maar hierbij gaat het toch uiteindelijk om de soevereine staat Jordanië. Jordanië kan natuurlijk zelf besluiten wie het toelaat of niet.

De heer **De Roon** (PVV): Ja, dat moeten wij natuurlijk onder ogen zien en erkennen, maar dat neemt allemaal niet weg dat wij wel aan onze regering kunnen vragen

om zich op diplomatiek vlak voor dit idee in te spannen en in te zetten zodat misschien ook Jordanië wat toeschietelijker wordt op dit punt.

De heer **Van Dam** (PvdA): Ik heb een vraag over de eerste motie van de heer De Roon, waarin hij de regering verzoekt te bevorderen dat Hamas uit alle internationale overlegvormen en fora wordt geweerd. Moet ik die motie zo lezen dat hij de regering verzoekt te zorgen dat er op geen enkele manier, door wie dan ook, met Hamas gesproken wordt? Dus ook niet bij de indirecte vredesonderhandelingen zoals die door bemiddeling van Egypte hebben plaatsgevonden? Dat moet dan ook allemaal ophouden?

De heer **De Roon** (PVV): De motie richt zich natuurlijk alleen maar op die situaties, waarvan wij redelijkerwijs kunnen verwachten dat onze regering er een zinvolle invloed op kan uitoefenen. Het heeft geen zin om aan de bel te trekken over een onderwerp waarop men totaal geen invloed kan uitoefenen.

De heer **Van Dam** (PvdA): Het gaat dus niet om alle internationale overlegvormen?

De heer **De Roon** (PVV): De motie vraagt om dat zo veel mogelijk te bevorderen en daar waar dit ophoudt, moeten geen zinloze pogingen worden gedaan.

□

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. Wij hebben onlangs uitvoerig overleg gehad over de situatie in het Midden-Oosten en ik wil op drie punten terugkomen. In de eerste plaats wil ik samen met collega Haverkamp een motie indienen die ziet op intensivering van de relatie tussen de Europese Unie en Israël. Die motie luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de EU en Israël hun besprekingen over de verdieping van de betrekkingen van Israël met de EU tijdelijk hebben opgeschort;

overwegende dat juist een hervatting van deze besprekingen kan leiden tot succesvolle vertrouwenwekkende maatregelen en kan bijdragen aan de versterking van het vredesproces;

verzoekt de regering om zich op Europees niveau in te spannen voor een spoedige heropening van de besprekingen met Israël over de intensivering van de relatie tussen de EU en Israël mede met het oog op het hervatten van de vredesbesprekingen tussen Israël en de Palestijnse Autoriteit en om de Kamer daarover nader te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden

Van der Staaij

Van der Staaij en Haverkamp. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 293 (23432).

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. In de tweede plaats heb ik in het overleg aandacht gevraagd voor de VN-conferentie tegen racisme in Genève. Daarover zijn vanuit de Kamer al meerder keren vragen gesteld. De minister heeft tot mijn vreugde duidelijke piketpalen geslagen en gezegd dat als het dreigt te onttaarden in een antisemitisch gebeuren, Nederland niet zal nalaten de conferentie te boycotten. Die reactie delen wij van harte. Inmiddels komt die conferentie eraan; ik meen dat die begin volgende week zal worden gehouden. Hoe staan de zaken nu? Wat is de conclusie van de minister?

In de derde plaats zijn er geluiden dat er sprake is van erosie in de standvastigheid binnen de Europese Unie om Hamas te binden aan de kwartetvoorwaarden. Onlangs sprak de Britse minister van buitenlandse zaken over een dialoog met Hamas zonder die voorwaarden te noemen. Mag ik aannemen dat de minister geen duimbreed zal wijken en ook andere landen binnen de Europese Unie zal blijven aanspreken dat van Hamas volledige en expliciete aanvaarding van de kwartetvoorwaarden wordt verlangd?

De heer **Van Dam** (PvdA): Voorzitter. Ik heb allereerst een vraag aan de minister over een gebeurtenis die heeft plaatsgevonden nadat wij het AO hebben gevoerd. Gisteren verscheen in de media het bericht dat Israël weigert om mee te werken aan het onderzoek onder leiding van de heer Goldstone. Dat onderzoek wordt gedaan op verzoek van de Mensenrechtenraad van de VN. Ik hoor hier graag een reactie op van de minister. Mag ik ervan uitgaan dat hij zijn ongenoegen over die Israëlische opvatting zal overbrengen aan Israël en er bij hem op zal aandringen om mee te werken aan dit onafhankelijke onderzoek dat zal worden geleid door nota bene iemand die buiten elke verdenking van partijdigheid staat?

Naar aanleiding van de bespreking in het AO wil ik een drietal moties indienen. De eerste gaat over de uitbreiding van de relatie tussen de EU en Israël.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de Kamer eerder heeft uitgesproken dat de uitbreiding van de relaties tussen de EU en Israël op het spel komt te staan indien Israël doorgaat met de uitbreiding van nederzettingen;

overwegende dat de nieuwe Israëlische regering wisselende uitspraken heeft gedaan over inzet voor het vredesproces;

spreekt uit dat hervatting van besprekingen over de uitbreiding van de relatie tussen de EU en Israël, naast stopzetting van de uitbreiding van nederzettingen, gekoppeld moet zijn aan een concrete agenda ten

aanzien van het vredesproces met daarin opgenomen concrete benchmarks,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Van Dam. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 294 (23432).

De heer **Van Bommel** (SP): Dit punt is in het algemeen overleg aan de orde geweest. Ik heb de vraag toen ook zo gesteld. In de motie staat "uitbreiding van de nederzettingen". Daarmee bedoelt de heer Van Dam letterlijk wat er staat: "uitbreiding van de nederzettingen". Hij heeft het dus niet over de zogenaamde illegale outposts bij de nederzettingen, maar sec over uitbreiding van de nederzettingen.

De heer **Van Dam** (PvdA): Er is een verschil. Uitbreiding van nederzettingen is regeringsbeleid van Israël. Illegale outposts zijn, als wij het zo mogen noemen, particuliere initiatieven. De naam zegt al dat zelfs de Israëlische regering die illegaal vindt. Dat betekent niet dat zij daar iets tegen doet, maar zij worden zelfs door de Israëlische regering als illegaal gezien. Op basis van het internationale recht zijn beide natuurlijk illegaal. Alle nederzettingen zijn illegaal, ook de reeds bestaande nederzettingen, maar het uitbreiden daarvan moet in ieder geval worden stopgezet. Dan kan als resultaat van vredesonderhandelingen geregeld worden dat ook de bestaande nederzettingen zo veel mogelijk verdwijnen.

De tweede motie gaat over de voortgang van het vredesproces en het al dan niet verbinden van consequenties aan bewuste obstructie daarvan, zoals in het AO uitgebreid bediscussieerd.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de Israëlische regering gesuggereerd heeft, de afspraken van Annapolis niet te zullen respecteren;

overwegende dat Hamas eveneens uitspraken heeft gedaan waaruit blijkt dat men eerdere vredesakkoorden niet wil respecteren;

spreekt uit dat obstructie van het vredesproces door één van de betrokken partijen niet acceptabel is;

verzoekt de regering, in EU-verband te pleiten voor concrete afspraken met zowel de Israëlische regering als de Palestijnse regering over voortgang van het vredesproces en voor consequenties die verbonden dienen te worden aan het niet naleven van deze afspraken of aan bewuste obstructie van het vredesproces,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid

Van Dam

Van Dam. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 295 (23432).

De heer **Van Dam** (PvdA): Mijn laatste motie richt zich niet tot de regering, maar tot mijn collega's in deze Kamer. Die motie gaat over de wenselijkheid van een advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken. De motie behoeft geen reactie van de regering, maar het gaat te ver om alle collega's daarop te laten reageren. Wij zullen de uitkomst dus wel zien bij de stemmingen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het internationaal recht rechten en plichten kent voor zowel een bezettende macht als een volk waarvan het land bezet is;

overwegende dat in discussies over het Israëliësch-Palestijns conflict herhaaldelijk onduidelijkheid rijst over de van toepassing zijnde bepalingen in het internationaal recht en de mate waarin die door verschillende partijen worden nageleefd;

van mening zijnde dat een advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken over de internationaal-rechtelijke context van het Israëliësch-Palestijns conflict wenselijk zou zijn;

verzoekt het Presidium van de Kamer, een advies aan de AIV te vragen over de internationaalrechtelijke bepalingen die van toepassing zijn op het Israëliësch-Palestijns conflict, de mate waarin de verschillende partijen in dit conflict die bepalingen naleven en het instrumentarium dat de Nederlandse regering zou kunnen inzetten om naleving te realiseren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Van Dam. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 296 (23432).

De heer **Haverkamp** (CDA): Voorzitter. Het algemeen overleg over het Midden-Oosten is wat mijn fractie betreft goed verlopen. Ik sluit mij aan bij de vragen van collega Van der Staaij over "Durban". Wij gaan er nog steeds van uit dat het toen verkondigde standpunt navolging heeft gevonden binnen de EU.

Het beeld ontstond dat de heer Van Dam al van mening was dat de Israëliëse regering afstand heeft genomen van de afspraken van Annapolis. Dat is nu veranderd in een suggestie. Dat laat nog ruimte voor interpretatie. Dat vinden wij sowieso winst.

Met collega Van der Staaij heb ik een motie ingediend. Daar zal ik omwille van de tijd verder niet op ingaan.

De heer **Van Dam** (PvdA): Misschien wil de heer

Haverkamp daar niet op ingaan, maar ik wil daar toch een vraag over stellen. Van de heer Van der Staaij verbaasde die motie mij niet, maar van de heer Haverkamp wel. Ik neem immers aan dat de heer Haverkamp nog steeds achter zijn uitspraken van 12 en 13 november over de intensivering van de relatie tussen de EU en Israël staat.

De heer **Haverkamp** (CDA): Sterker nog: ik sta ook achter de motie die door mijn vroegere collega Van Gennip samen met u is ingediend. Ik vond de tekst daarvan heel mooi: "overwegende dat de intensivering van de relaties tussen Israël en de EU een uitgelezen mogelijkheid biedt om de mensenrechten, de burgerrechten en de voortgang van het vredesproces te agenderen". Mooier dan dat kan het niet. Laten wij dat nu ook inzetten. Omdat er enige onduidelijkheid was ontstaan, vond ik het goed dat collega Van der Staaij het voortouw nam om in een motie te zeggen: laten wij daarmee verder gaan.

De heer **Van Dam** (PvdA): Die motie is heel mooi, maar de uitspraken van de heer Haverkamp op 12 en 13 november jongstleden gingen echt nog een stapje verder. Toen vroeg ik hem of hij het met mij eens was dat een intensivering van de relatie op het spel kwam te staan als Israël gewoon zou doorgaan met het uitbreiden van nederzettingen. Zijn antwoord daarop was: ja, die analyse deel ik met de heer Van Dam. Ofwel, als Israël gewoon doorgaat met het uitbreiden van nederzettingen, komt er geen intensivering van de relatie.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Dam, een beetje korter alstublieft.

De heer **Van Dam** (PvdA): Israël gaat gewoon door met het uitbreiden van nederzettingen en nu zegt de heer Haverkamp dat de gesprekken toch moeten worden hervat. Dat rijmt toch niet met elkaar?

De heer **Haverkamp** (CDA): Ik wil een motie indienen over de voorwaarden waaronder wij vinden dat de besprekingen moeten gaan plaatsvinden. Daarin is dat duidelijk gezegd. Wij hebben in het debat echt gewisseld dat wij steeds oproepen aan de regering hebben gedaan in verband met de discussie over de nederzettingen. Wij vinden nog steeds dat Israël zich binnen dat kader aan de afspraken houdt.

De **voorzitter**: Dan lijkt het mij een goed idee dat wij nu eerst naar uw motie luisteren. Dan kunt u eventueel daarna nog wat vragen.

De heer **Haverkamp** (CDA): Dan zal ik mijn motie voorlezen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het Midden-Oosten Vredesproces moet leiden tot een duurzame oplossing van het Israëliësch-

Haverkamp

Palestijns conflict die het Palestijnen en Israëliërs mogelijk maakt, in vrede naast elkaar te leven;

overwegende dat deze duurzame oplossing het meest gediend is met de tweestatenoplossing waar de Palestijnse Autoriteit en Israël met steun van de internationale gemeenschap de laatste jaren naartoe gewerkt hebben;

overwegende dat het daarom van belang is dat alle partijen zich in het MOVP blijven inzetten voor de tweestatenoplossing;

overwegende dat de randvoorwaarden voor het succes van de tweestatenoplossing worden gevormd door wederzijdse erkenning van bestaansrecht en afzwerping van terreur of geweld als legitiem middel in politieke strijd;

spreekt als haar oordeel uit dat Israël en de Palestijnse Autoriteit het vredesproces zouden moeten voortzetten op basis van de tot dusverre aanvaarde overeenkomsten en beginselen, waaronder met name de Kwartet-beginselen, het Arabische Vredesinitiatief, het Annapolis-proces en de Routekaart;

verzoekt de regering, bij Israël, de Palestijnse Autoriteit, de Palestijnse eenheidsregering zodra deze is gevormd, alsmede bij de EU-partners en anderen met nadruk te blijven aandringen op respectering van deze, voor alle partijen gelijke uitgangspunten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Haverkamp. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 297 (23432).

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): In deze laatste motie van de heer Haverkamp lees ik geen voorwaarden in verband met het onderwerp waarover de heer Van Dam net met de heer Haverkamp van gedachten wisselde, namelijk of je voorwaarden moet stellen aan het heropenen van de gesprekken over het intensiveren van het EU-associaçãoakkoord. De motie van de heer Van der Staaij, die de heer Haverkamp mede heeft ondertekend, roept daartoe onvoorwaardelijk op. Nu is dit een bekend regeringsstandpunt van voor de Gaza-oorlog en van voor de nieuwe Israëlische regering. Betekent dit dat die ontwikkelingen voor de heer Haverkamp helemaal niets uitmaken, daar hij weer oproept tot heropenen van de gesprekken over intensivering?

De heer **Haverkamp** (CDA): Wij hebben hierbij tijdens het algemeen overleg uitgebreid stilgestaan. Wij hebben geconstateerd dat dit geen uitlatingen waren van de regering, dat de regering ook de afspraken uit het verleden respecteert en dat dit een individueel lid van deze regering was. Dus wat dat betreft maakt dit niets uit. De huidige regering accepteert nog steeds de afspraken die er lagen. In het kader van het Gazaconflict hebben wij hierover ook uitgebreid gediscussieerd. Toen heb ik samen met de heer Van Dam een motie ingediend die ook op de steun van mevrouw Peters kon rekenen. Daarin stond dat dingen zullen moeten worden onder-

zocht in de gevallen waarin twijfel bestaat over een aantal zaken. Wij hebben alleen niet de conclusie gedeeld die een aantal fracties wel had getrokken, namelijk dat sprake was van mensenrechtenschendingen.

De **voorzitter**: Nog een korte opmerking van mevrouw Peters en dan nog een korte opmerking van de heer Van Dam.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Zou het dan niet veel mooier zijn om met deze motie van de heer Van der Staaij te wachten totdat men op zijn minst over uitkomsten beschikt van die internationale onderzoeken naar schendingen van het oorlogsrecht?

De heer **Haverkamp** (CDA): Wij hebben met elkaar geconstateerd dat juist die intensivering van de dialoog een belangrijk aangrijpingspunt is. Dat was ook duidelijk de constatering van mijn vroegere collega Van Gennip samen met de heer Van Dam. Wij hebben tijdens het debat ook gesproken met de minister. De minister heeft gezegd dat hij zich ook zorgen maakt over alle hulpverleningsprojecten die op dit moment in de Gazastrook niet tot een goed einde komen. Maar het is toevallig het Nederlandse project – het is eigenlijk niet toevallig – het is gewoon het Nederlandse project dat wel succesvol is omdat wij een open dialoog voeren met de Israëlische regering. Dat was voor ons de reden om te zeggen dat het goed was die intensivering nu in te gaan als ondersteuning van het vredesproces.

De heer **Van Dam** (PvdA): Ik was al iets meer gerustgesteld omdat de heer Haverkamp toch geen afstand nam van zijn eerdere uitspraken dat het stopzetten van de uitbreiding van de nederzettingen voorwaarde is voor intensivering van de relaties tussen de EU en Israël. Over deze motie zei hij dat ze ook voorwaarden inhoudt voor de gesprekken in het kader van de intensivering. Betekent dit dat acceptatie van het Arabisch vredesinitiatief, Annapolis, Kwartetbeginselen en eerdere vredesakkoorden, de Routekaart, ook weer voorwaarde is voor intensivering van de relatie tussen de EU en Israël? Heb ik dat zo goed gehoord?

De heer **Haverkamp** (CDA): Wij hebben duidelijk aangegeven dat wij van mening zijn dat alle gesprekspartners die uitgangspunten moeten respecteren. Ik heb dit ook in het interruptiedebat gezegd. Dit moet ook het uitgangspunt zijn van de nieuwe regering, ongeacht wat de minister van Buitenlandse Zaken van de Israëlische regering als zijn mening heeft gegeven. Daarnaast krijg je natuurlijk de verdieping in het asociaciónakkoord. Wij zijn van mening dat Israël een positieve inbreng moet leveren in het vredesproces.

De heer **De Roon** (PVV): Bij mijn weten ontbreekt onder Annapolis een Israëlische handtekening. Op grond waarvan komt de heer Haverkamp tot de conclusie dat Israël zich ook daaraan moet houden?

De heer **Haverkamp** (CDA): Naar mijn waarneming hebben voorgaande regeringen van Israël zich hier duidelijk aan geëngageerd.

De heer Voordewind (ChristenUnie)

© M. Sablerolle – Gouda

□

De heer **Voordewind** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Aangezien de Durban II-conferentie aanstaande maandag begint en wij niet zo zeer ongerust zijn over de positie van de minister, maar toch graag duidelijkheid verkrijgen, heb ik de volgende motie voorbereid om vast te stellen welke inzet de minister uiteindelijk zal kiezen nu een slotverklaring van die conferentie op stapel staat.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering verschillende keren heeft verklaard dat Nederland geen slotdocumenttekst accepteert die religie boven individu stelt, niet discriminatie op seksuele geaardheid veroorzaakt, antisemitisme toestaat of Israël alleen ter verantwoording roept;

constaterende dat de oorspronkelijke conceptslotdocumenttekst inmiddels gewijzigd is, maar dat deze nog steeds elementen bevat die onacceptabel zijn, waaronder een verwijzing naar de Durban Declaration Program of Action (DDPA) uit 2001;

verzoekt de regering met klem, de eigen rode lijnen als uiterste markering aan te houden en te handhaven en indien daarvan wordt afgeweken van deelname aan de Durban Review Conferentie af te zien,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Voordewind. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 298 (23432).

Wij wachten tot de minister beschikt over de teksten van de moties en ik sta alleen interrupties toe op uw

eigen motie, dat wil zeggen de motie waarvan u de eerste ondertekenaar bent.

□

Minister **Verhagen**: Mevrouw de voorzitter. Ik dank de leden van de Kamer voor hun nadere reactie op basis van hetgeen eerder is gewisseld tijdens het algemeen overleg. Ik zal mij beperken tot een reactie op de moties als zodanig.

Ik begin met de moties op stuk nrs. 289 en 290 van de heer Van Bommel en mevrouw Peters over het associatieakkoord en de intensivering. Het beleid van Nederland en de Europese Unie ten aanzien van het Midden-Oostenvredeproces en de Gazacrisis is erop gericht om op een constructieve manier bij te dragen aan de oplossing van het Palestijns-Israëlische conflict. De oplossing moet wat ons betreft worden gevonden langs diplomatieke wegen. Zoals ik eerder heb gezegd, werkt het dreigen met sancties naar het Nederlandse oordeel contraproductief. De regering meent juist dat de intensivering van de relatie met Israël de rol van de Europese Unie in het vredesproces in het Midden-Oosten zal versterken. Vooral de intensivering van de politieke dialoog, waartoe de Associatierraad heeft besloten in juni 2008, is nu zeer opportuun om Israël te wijzen op zijn internationaalrechtelijke verplichtingen.

Eventuele sancties, die nota bene slechts één partij in het conflict treffen en dus volstrekt voorbijgaan aan het feit dat er bijvoorbeeld raketaanvallen en zelfmoordaanlagen hebben plaatsgevonden, hebben slechts tot gevolg dat de Europese Unie zich als gesprekspartner van Israël diskwalificeert. Daardoor worden de rol die de Europese Unie kan spelen en de positieve invloed die zij kan uitoefenen ernstig beperkt, en dus ook de mogelijkheden om het Israëlische beleid ten goede te keren. Dit zou de Europese Unie des te meer aan te rekenen zijn, waar het nog onbekend is wat exact de lijnen zullen zijn van het Midden-Oostenvredeprocesbeleid van de nieuwe Israëlische regering. Premier Netanyahu heeft aangekondigd dat hij een review zal houden, op basis waarvan hij tot uitspraken zal komen. Evenmin is bekend wat de resultaten zullen zijn van de Palestijnse eenwordingsgesprekken. De uitkomsten daarvan zullen ook van invloed zijn op het Israëlische beleid. Dat is evident. Derhalve moet ik de aanname van de motie op stuk nr. 289 ontraden. Ik deel niet de aanname dat Israël zich in het algemeen niet houdt aan de voorwaarden inzake mensenrechten. Opzegging zal ook niet bijdragen aan meer inspanningen van Israël om zich daar wel aan te houden.

De aanname van de motie op stuk nr. 290 ontraad ik ook, want ik ben het oneens met de overweging dat Israël zich niet aan de algemene voorwaarden met betrekking tot mensenrechten houdt. Opschorting is overigens niet besloten, zoals wordt gesuggereerd in deze tekst. Het is een tijdelijke onderbreking wegens capaciteitsproblemen, zoals zowel door de Europese Unie als door Israël is gesuggereerd. De regering is er juist voor om de onderhandelingen wel te hervatten zodra dat mogelijk is, want dat zal het doel – ik denk dat wij het eens zijn over het doel, namelijk vrede en een mensenrechtendialoog – dichterbij brengen.

De heer **Van Bommel** (SP): De minister betreft eigenlijk een principiële stelling, namelijk dat in dit conflict

Verhagen

sancties contraproductief werken. Het staat ook in de brief dat de Nederlandse regering dit niet constructief vindt en dat het contraproductief zou kunnen werken. Wat betekent voor de Nederlandse regering dan nog artikel 2 van het Associatieverdrag? Daarin wordt gesproken over mensenrechten. Wanneer mensenrechtenschendingen aan de orde zijn of in het gedrang komen, dient krachtens die paragraaf de Associatieraad bijeen te worden geroepen om de mensenrechtenschendingen te bespreken. Als de Nederlandse regering dat per definitie contraproductief vindt, is artikel 2 van het Associatieverdrag, dat handelt over mensenrechten, hiermee tot een dode letter verklaard.

Minister **Verhagen**: Om te beginnen luistert de heer Van Bommel niet goed naar wat ik zeg. Ik zeg dat wij juist met het oprichten van een mensenrechtensubcomité, iets wat op Nederlands verzoek bij de intensivering van de betrekkingen van de EU met Israël is betrokken, de noodzaak tot respect voor mensenrechten aan de orde stellen. Wij zullen Israël dus ook aanspreken indien wij van mening zijn dat sprake is van schending van mensenrechten. De discussie met Israël zal ook worden voortgezet in het kader van het associatieakkoord. Die vindt regulier plaats, ook binnenkort. In dat kader zullen wij ook spreken over het naleven van de eerder overeengekomen standpunten met betrekking tot het vredesproces, de nederzettingen en respect voor mensenrechten. Al die elementen zullen aan de orde komen. Ik heb er eerder met de Kamer van gedachten over gewisseld dat juist het feit dat wij hechten aan mensenrechten en aan een volwaardige dialoog met Israël op het punt van de mensenrechten, een van de redenen is waarom wij hechten aan de oprichting van een mensenrechtencommissie, zoals voorzien bij de intensivering van de betrekkingen.

De heer **Van Bommel** (SP): De minister gaat langs mijn punt. Mijn punt is nu juist dat in het Associatieverdrag de mogelijkheid is gecreëerd om te komen tot opschorting van dat verdrag. Het verdrag geeft handelsvoordelen aan Israël. Je zou het inderdaad moeten opvatten als een sanctie wanneer die worden opgeschort. De Nederlandse regering betreft hier de stelling dat dit nooit aan de orde kan zijn. Daartegen verzet ik mij. Het instrument van sancties, van opschorting van het Associatieverdrag moet gewoon boven de markt blijven hangen. Ik begrijp dat wij van mening verschillen over de vraag of dat nu moet gebeuren of niet, maar u zegt: het is contraproductief, dat moeten wij nooit doen. Daar verzet ik mij tegen.

Minister **Verhagen**: Voorzitter. Ten eerste heeft ook de heer Van Bommel mij die woorden niet horen zeggen. Anders weet ik niet waar hij naar geluisterd heeft, maar in ieder geval niet naar wat ik net gezegd heb. Ik heb gezegd dat ik de opschorting op dit moment contraproductief vind en dat ik derhalve geen voorstander ben van opschorting. Daarover verschillen wij van mening, maar het is feitelijk wel zo.

De heer **Van Bommel** (SP): De minister heeft niet gezegd: "op dit moment". Dat zegt hij nu, en ik ben daar blij mee, want dan zit er dus schot in het standpunt van de Nederlandse regering. De minister zegt nu: "ik vind

opschorting op dit moment contraproductief". Dat is winst.

Minister **Verhagen**: Ik vind opschorting en het überhaupt daarnaar vragen op dit moment contraproductief.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Voorzitter ...

De **voorzitter**: Mevrouw Peters, ik had echt duidelijk gezegd: de eerste ondertekenaar van de motie. Als u één vraag stelt, ga ik akkoord.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Voorzitter. Dat had ik niet begrepen, anders was ik hier niet gaan staan. Dank voor de gelegenheid. Mijn ene vraag luidt als volgt. Sancties zet je niet snel in. Het is een uiterst middel waar je spaarzaam mee omgaat. Ik wil de minister graag goed begrijpen. Wanneer worden er in het beleid van deze minister wel sancties ingezet?

Minister **Verhagen**: Als ik ervan overtuigd ben dat het een bijdrage kan leveren aan het beter respecteren van mensenrechten, of als ik door middel van het niet hanteren van die sanctie zelf bijdraag aan het schenden van mensenrechten.

Voorzitter. De heer De Roon heeft twee moties ingediend. Ik begin met de motie op stuk nr. 291, die Hamas als gewelddadige organisatie kwalificeert. Het lijkt mij vrij evident dat Hamas een gewelddadige organisatie is. Hamas staat niet voor niets op de Europese lijst van terroristische organisaties. Het kan niet anders of dit soort organisaties moet aangesproken worden op de noodzaak om af te zien van geweld en om hun terroristische doeleinden niet langer na te streven. Zolang zij daarvan niet afzien, zijn zij voor mij geen gesprekspartner. Een duidelijk teken is ook het feit dat Nederland de leden van deze organisatie steeds visa geweigerd heeft, zodat zij Nederland niet konden bezoeken.

Ik heb in mijn gesprekken en in de onderhandelingen die wij voeren en waarvan wij wensen dat Israël ze voert, te maken met de Palestijnse Autoriteit. Als een organisatie als Hamas daarvan deel gaat uitmaken, dan maak ik een scheiding – dat heb ik ook tijdens het AO gezegd – tussen Hamas als organisatie en de Palestijnse eenheidsregering. Ik zal Hamas blijven aanspreken op het afzweren van geweld, op erkenning van het bestaansrecht van Israël en op de noodzaak om op basis van vredesonderhandelingen te komen tot een tweestatenoplossing. Ik verwerp ieder middel als het zich via geweld uit. Wij zullen met de Palestijnse Autoriteit zaken blijven doen en niet met Hamas, zolang Hamas het geweld niet afzweert.

Overigens zien Arabische landen dat ook. Zij stellen in de discussies met de Palestijnse Autoriteit eveneens dat de Palestijnse Autoriteit het hele Palestijnse volk vertegenwoordigt. Met andere woorden: ik ben het op zich eens met de heer De Roon dat Hamas uit die overlegfora moet worden geweerd, zolang Hamas het geweld niet afzweert en zolang Hamas niet afwijkt van het pad van terrorisme. In die zin heb ik geen behoefte aan deze motie. Het is reeds mijn lijn. Ik laat het oordeel aan de Kamer over, maar ik ben het ermee eens dat er geen plaats is aan de onderhandelingstafel voor terroristische organisaties.

Met betrekking tot de motie-De Roon op stuk nr. 292 heb ik op zich nooit moeite of problemen met het helpen

Verhagen

van inwoners van Gaza die het Hamasbewind willen ontvluchten en derhalve uit de Gazastrook willen vertrekken. Waar ik wel moeite mee heb, is de kwalificatie "de Palestijnse staat Jordanië". Jordanië is niet de Palestijnse staat. Wij erkennen de Palestijnse Autoriteit en gaan ons dus niet richten op overdracht van Palestijnen naar Jordanië. Juist als wij willen komen tot een tweestatenoplossing en ervan uitgaan dat de Palestijnse gebieden die levensvatbare Palestijnse staat gaan vormen, zou dit contraproductief zijn. Wij zijn best bereid om mensen een helpende hand toe te steken indien zij vrijwillig de Gazastrook willen verlaten om daarmee het Hamas-bewind, het verderfelijke Hamas-bewind, te ontvluchten. Deze motie gaat echter verder dan dat, derhalve ontraad ik deze.

Ik kom nu op de motie-Van der Staaij/Haverkamp op nr. 293. Ik spaar de antwoorden op de vragen van de heer Van der Staaij en de heer Haverkamp over Durban op tot mijn reactie op de motie van de heer Voordewind omdat die zich daar specifiek op richt. De regering beschouwt de motie-Van der Staaij/Haverkamp als ondersteuning van haar beleid. De Associatieraad heeft in 2008 een aantal besluiten genomen. Een deel daarvan kan zonder meer worden uitgevoerd, zoals de intensievere dialoog over buitenlandse politieke vraagstukken en JBZ-samenwerking. Een ander deel vraagt technische voorbereiding, zoals de integratie van Israël in delen van de interne markt van de EU. Een derde deel vergt nadere politieke besluitvorming door beide partijen, zoals de oprichting van het subcomité mensenrechten. Als je dat handen en voeten wilt geven, moet politieke besluitvorming plaatsvinden.

Wat mij betreft wordt dit hele pakket, zoals in de motie wordt gevraagd, in de geest van het besluit van de Associatieraad opgepakt en geïmplementeerd. Ik draag dat ook in EU-verband uit. De temporisering die als gevolg van de nasleep van de situatie in Gaza is opgetreden, is daarbij te billijken omdat de prioriteiten en ook de uitvoeringscapaciteit van Israël nu anders zijn dan een jaar geleden. Zo hebben Israël en de Europese Commissie dat tijdens de Gazacrisis afgesproken. In de motie wordt gesproken van een tijdelijke opschorting. Dat is feitelijk niet het geval. Er is feitelijk geen sprake van een opschorting omdat er geen politiek besluit is genomen over opschorting. Het zou naar mijn mening beter zijn om te spreken van een tijdelijk uitstel in verband met capaciteitsproblemen. Zodra Israël aangeeft dat het verder wil en kan, moet de EU de draad ook weer oppakken. Dat is niet alleen in het belang van Israël, maar nadrukkelijk ook in ons belang. Het stilzetten van dit proces zou bijvoorbeeld ook de oprichting van het subcomité mensenrechten, waar Nederland zich hard voor heeft gemaakt, vertragen. Daar ben ik geen voorstander van. Ik beschouw de motie met de kanttekening van het opschorten als een ondersteuning van het beleid. Als deze motie wordt aanvaard, zal ik langs die lijnen met alle plezier voortgaan.

In de motie-Van Dam op nr. 294 wordt het tegenovergestelde gevraagd als in de voorgaande motie, althans er wordt gevraagd om benchmarks te formuleren. Die zijn er natuurlijk in de vorm van de stappen die in de Routekaart zijn genoemd. Zij betreffen niet alleen de nederzettingen, maar ook de ontmanteling van de terroristische infrastructuur. Dat zijn de benchmarks die in de Routekaart staan. Voor beide is er een duidelijk benchmark. Deze worden gemonitord door het kwartet.

Het standpunt van de Nederlandse regering over de nederzettingen en de noodzaak om te stoppen met uitbreiding ervan is helder. Dat is ook conform de Routekaart. Op dat punt zullen wij de Israëlische regering aanspreken. Ik wacht verder de uitspraken van de Israëlische regering af, want ik wil nu niet oordelen op basis van oude uitspraken van individuele leden ervan zoals die zijn geciteerd in het algemeen overleg.

Ik ben het eens met de heer Van Dam over de wenselijkheid en de noodzakelijkheid van het stopzetten van het bouwen van nieuwe nederzettingen. Daar zullen wij ook de nieuwe Israëlische regering duidelijk op aanspreken. Ik ben tegen het noemen van een agenda en benchmarks omdat dit om een digitale benadering vraagt. Zo'n benadering is volgens mij niet productief. Wij worden daarmee meer een gevangene van teksten dan dat wij kijken hoe wij een bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van een tweestatenoplossing zoals wij die beiden voorstaan. Volgens mij is het niet effectief om de intensivering op dit punt daar zo van te laten afhangen. Ik beschouw deze motie als anders geduid dan die van de leden Van der Staaij en Haverkamp. Vervolgens wil ik ingaan op de motie op stuk nr. 295 over de Annapolis-afspraken. Vorige week heb ik tijdens het algemeen overleg gezegd dat de regering van Israël niet heeft gezegd dat zij zich niet zal houden aan het Annapolis-proces. De heer Van Dam nuanceert dit nu door te stellen dat het is gesuggereerd. Ik wacht op de uitspraken van de Israëlische regering. De Nederlandse regering is van mening dat de Israëlische regering zich absoluut wel aan het Annapolis-proces moet houden.

Ik voel er niet voor om spelletjes te gaan spelen zoals de heer De Roon, die zegt dat de bijeenkomst in Annapolis geen formeel verdrag heeft opgeleverd dat vervolgens geratificeerd is. Er was daar een duidelijke wil waaraan de Israëlische regering, als vertegenwoordiger van het Israëlische volk, zich heeft gecommitteerd. Dat was een positieve stap. Men erkende daarmee een ander leed te hebben aangedaan. Wij kunnen elkaar dan wel op het al of niet ondertekenen gaan aanspreken, maar dit was het enige dat eindelijk zou hebben kunnen leiden tot een einde aan het bloedvergieten in het Midden-Oosten. Het conflict dat daar heerst is niet alleen vreselijk voor de Palestijnen en de Israëliërs, maar verziekt ook de internationale verhoudingen en zelfs de situatie in ons eigen land. Daaraan moet een einde komen. Alles wat wij daaraan kunnen doen, zullen wij doen. Het mooie van het Annapolis-proces was dat deze duidelijke wil ook aanwezig was bij de premier van Israël en bij de president van de Palestijnse Autoriteit. Deze weg moeten wij stimuleren.

Hamas als zodanig is dus niet bij het vredesproces betrokken. Hamas pleegt terreur. Wat Hamas doet, is geen obstructie. Wat Hamas doet, is terreur. Het afvuren van raketten is geen obstructie. Het afvuren van raketten heeft letterlijk de potentie om een vredesakkoord op te blazen. Dat kan alleen maar worden veroordeeld. Ik wil het niet kwalificeren als een obstructie. Op dit punt is enige nuancering dus nodig. Er bestaat ook een verschil van mening. Net als de motie op stuk nr. 294 beoogt het dictum van deze motie een koppeling. Zoals ik zo-even al heb gezegd, acht ik dat geen productieve benadering. Derhalve ontraad ik het aannemen van deze motie.

De heer **Van Dam** (PvdA): Beide moties gaan over de vraag of de gepassioneerde en harde uitspraken die de

Verhagen

minister doet, enige consequentie hebben op het moment dat een van beide partijen zegt dat het hen allemaal worst zal wezen wat er vanuit Europa wordt geroepen en dat zij er niet aan zullen meewerken.

Minister Verhagen: In het diplomatieke taalgebruik zijn andere woorden gebruikelijk. Naar ik aanneem, zal dus geen van beide partijen dergelijke bewoording tegen mij gebruiken. Ik zal overigens met dezelfde gepassioneerdeheid de Palestijnse Autoriteit en de Israëlische regering aanspreken. Bij de heer Van Dam wordt het middel echter het doel. Hij is maar met één richting tevreden, namelijk het niet doorvoeren van de intensivering van de relatie, het treffen van sancties en het opzeggen van associatieakkoorden. Ik wil een constructieve bijdrage leveren aan de komst van een tweestatenoplossing, aan een einde aan het bloedvergieten en aan vrede in het Midden-Oosten. Ik wijs de middelen af die de heer Van Dam voorstelt, omdat zij daaraan naar mijn mening geen bijdrage leveren. Ik wijs ze niet af omdat ik ten principale tegen de middelen ben, maar deze middelen dienen in dit geval het doel niet.

De heer Van Dam (PvdA): Ik zie dat de constructieve bijdragen die de Nederlandse ministers van Buitenlandse Zaken de afgelopen 40 jaar hebben geleverd, enorm veel resultaten hebben opgeleverd. Het punt is, dat wij al jarenlang op deze manier te werk gaan. Op basis van vrijblijvendheid worden voortdurend gepassioneerde verhalen gehouden. Steeds wordt gezegd: het zou goed zijn als u hieraan meewerkte. Wij zien dat van beide kanten voortdurend obstructie wordt gepleegd. De vraag is wat wij daaraan doen.

Minister Verhagen: Ik zeg nogmaals dat ik het een gotspe vind om de raketaanvallen van Hamas af te doen als obstructie. De heer Van Dam heeft het over obstructie van beide zijden. Ik vind het een gotspe om raket-aanvallen en zelfmoordaanslagen af te doen als obstructie. Ik heb daarvoor maar één woord, namelijk terreur.

De heer Van Dam (PvdA): Voorzitter, ik richt mij tot u. Ik stel een vraag. De minister past elke keer dit soort trucjes toe. Ik vind dit geen pas geven. Op zo'n manier behoort een minister niet met de Kamer te debatteren. Hij legt de Kamer woorden in de mond die de Kamer niet heeft gebruikt en gaat daar vervolgens op in. Op die manier creëert hij zijn eigen debat. Laat hem lekker op het ministerie van Buitenlandse Zaken zo een debat voeren.

Minister Verhagen: Voorzitter, ik vind dit geen stijl.

De voorzitter: Laten wij dit van twee kanten niet zo doen. Ik vind dat de minister moet reageren op wat een woordvoerder zegt en niet op wat hij denkt dat de woordvoerder zegt. Dat punt heeft de heer Van Dam gemaakt. De minister vervolgt zijn betoog.

Minister Verhagen: Voorzitter, de heer Van Dam heeft het letterlijk gehad over "obstructie van beide partijen". Als hij dat niet meer weet, kan hij dat morgen nazien in de Handelingen. Waar heeft 40 jaar Nederlands beleid toe geleid? Het heeft er in ieder geval toe geleid dat Israël niet is vernietigd. Het heeft voorkomen dat alle Israëliërs de zee in zijn gedreven. Daartoe heeft het

Nederlandse beleid geleid! De houding van de huidige Nederlandse regering heeft er ook toe geleid dat Nederland als enige land erin is geslaagd om de grenzen van Gaza te openen voor de export van bloemen en agrarische producten, waardoor duizenden Palestijnen een inkomen hebben. De heer Van Dam kan dit allemaal afdoen als niet ter zake doend en als peanuts. De regering doet dat niet.

De heer Van Dam (PvdA): Het heeft kennelijk niet veel zin om vragen te stellen, want de minister heeft weer zo'n bui waarin hij geen zin heeft om antwoord te geven. Ik constateer dat ik geen antwoord op mijn vragen heb gehad. Vandaag laat ik het maar bij deze constatering.

Minister Verhagen: Voorzitter, ik constateer dat de heer Van Dam niet wenst te luisteren naar antwoorden die ik hem geef. Het kan zijn dat het antwoord hem niet bevalt, maar hij kan niet stellen dat ik hem geen antwoord geef.

De motie op stuk nr. 296 is aan het Presidium gericht. Ik heb in het algemeen overleg gezegd dat ik geen behoefte heb aan een adviesaanvraag over dit onderwerp. Uiteraard gaat de Kamer echter zelf over haar adviesaanvragen. De regering zal zo'n advies niet vragen.

Ik kom op de motie op stuk nr. 297 van de heer Haverkamp. In die motie worden alle elementen genoemd die ook de regering van belang acht voor het bereiken van een duurzame vrede en een tweestatenoplossing met veilige en erkende grenzen van Israël en een levensvatbare Palestijnse staat. Dat zijn de Routekaart, de Kwartetbeginselen, het Arabische Vredesinitiatief en het Annapolis-vredesproces. In de Routekaart en de Kwartetbeginselen worden concrete gedragingen voorgeschreven aan Israël en de Palestijnen. Dat zijn de noodzakelijke voorwaarden om te komen tot een finalestatusakkoord. Daarbij hoort het afbreken van de illegal outposts, het stopzetten van de uitbreiding van nederzettingen, het ontmantelen van de terroristische infrastructuur, het aanvaarden van eerder aangegane verplichtingen, het afzweren van geweld en de erkenning van het bestaansrecht van de staat Israël, om de kernelementen nog maar eens te noemen. Zonder deze is een doelgericht onderhandelingsproces niet goed denkbaar. Het Arabische vredesinitiatief en het Annapolis-proces scheppen naar mijn mening dus de kaders voor de betrokkenheid van de internationale gemeenschap en de Arabische wereld. Dit is een groot winstpunt ten opzichte van het verleden. Zij dragen dan ook bij aan de binding van de internationale gemeenschap aan dat gehoopte eindresultaat. Uiteraard zullen Israël en de Palestijnen er zelf uit moeten komen, maar zij moeten wel waar dat kan, worden geholpen bij de besprekingen. Ook daarvoor biedt het Annapolis-proces een duidelijke onderhandelingsstructuur. Het heeft in het verleden, in het afgelopen jaar, namelijk geleid tot de meest intensieve onderhandelingen ooit. Juist omdat de Arabische wereld in het kader van het Arabische vredesinitiatief duidelijk heeft gemaakt zich ook op die basis te committeren aan het resultaat, krijg je een andere dimensie, die juist de hoop biedt waarover wij vorig jaar spraken.

De voorzitter: Wat is uw oordeel over de motie?

Minister Verhagen: Ik zie deze motie als ondersteuning

Verhagen

van het beleid van de Nederlandse regering. Dat is, denk ik, een helder oordeel.

Dan kom ik op de motie-Voordewind op stuk nr. 298. Ook de heren Haverkamp en Van der Staaij hebben op dit punt vragen gesteld. Dit is eigenlijk een volstrekt overbodige motie. Ik kan ook zeggen dat zij ondersteuning is van het regeringsbeleid. Ik doe het gevraagde dus absoluut al. Zoals ik de Kamer al eerder heb gemeld en de motie ook stelt, hebben wij duidelijk een aantal rode lijnen aangegeven die wat ons betreft niet mogen worden overschreden. Op dat punt hebben wij ook deze week nog zeer intensief onderhandeld met de Russische voorzitter, die bezig is met een alternatief slotdocument. Zelfs op dit moment vinden er nog besprekingen plaats. Ik doe dus al het mogelijke om te zorgen dat er een slotdocument komt dat recht doet aan onze uitgangspunten. Die uitgangspunten deel ik met u, mijnheer Voordewind, ik deel ze met u, mijnheer Van der Staaij en ik deel ze met u, mijnheer Haverkamp. Zolang ik nog een mogelijkheid zie om een ontwerpslotdocument te krijgen dat daar recht aan doet, blijven wij praten en onderhandelen. Ik geef u meteen toe, mijnheer Voordewind, dat de rode lijnen rode lijnen zijn. Ik zie uw motie dan ook als een steuntje in de rug voor de opstelling van de Nederlandse regering, want ik sluit niet uit dat er niet eenduidig door alle lidstaten wordt opgetreden met betrekking tot de consequenties die aan die rode lijnen en het overschrijden ervan moeten worden verbonden.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie): Ik dank de minister voor de inzet. Ik begrijp dat die tot het einde zo zal doorgaan. Ik heb hier een laatste draft van 15 april. Daarin staat gewoon een herbevestiging van het statement van 2001. Ik neem aan dat dit ook een rode lijn is voor de minister en dat als dit erin blijft staan, de minister gewoon wegblijft, net zoals de Italianen, de Canadezen, de Amerikanen en de Israëliërs.

Minister **Verhagen**: Ik ben in nauw overleg met een aantal landen. Op dit punt hebben wij op basis van de draft waaraan de heer Voordewind refereert, geconstateerd dat in plaats van de beoogde verbetering, waarover wij in gesprek en in onderhandeling waren, er op tal van punten sprake is van een verslechtering ten opzichte van het eerdere ontwerpdocument van Russische, Egyptische en Belgische zijde.

Tot slot ben ik de heer Van Dam nog een antwoord schuldig inzake de commissie-Goldstone. Deze commissie is inderdaad gemandateerd door de VN-Mensenrechtenraad. De heer Van Dam wijst hier terecht op. Gelet op de discussie die in de Mensenrechtenraad heeft plaatsgevonden bij de instelling hiervan, kan ik de Israëliëse aarzeling begrijpen. Wij hebben ons toen onthouden, juist omdat de resolutie, zoals veel van die resoluties, eenzijdig is en zich focust op Israël. Wij hebben echter wel gesteld dat wij van mening zijn dat het juist positief zou zijn als hieraan werd meegewerkt, dus los van het feit dat wij ons zelf onthouden hebben van stemming over deze resolutie, met name omdat Goldstone zelf aangegeven heeft dat hij zich ook wil richten op Hamas. Wij waren daar overigens sceptisch over, want Hamas werkt er niet aan mee. Gelet op het grote respect dat wij hebben voor de heer Goldstone, hopen wij en zullen wij erop aandringen dat Israël er wel

aan meewerkt, op dezelfde wijze waarop het meewerkt aan de commissie-Martin van de VN.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de minister voor de beantwoording. De stemmingen over de moties zullen aanstaande dinsdag plaatsvinden.

Ik schors de vergadering tot 17.00 uur.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: Gerkens

Aan de orde is de behandeling van:

- **het verslag van een algemeen overleg met de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over onder andere het convenant antibioticaresistentie dierhouderij (29683, nr. 27).**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Graus** (PVV): Mevrouw de voorzitter. Ik begin maar meteen met het voorlezen van mijn motie. Heel veel mensen thuis zullen denken dat die motie gewoon moet worden uitgevoerd. Het had eigenlijk al lang zo moeten zijn, maar het is niet zo. Vandaar dat ik de volgende motie indien.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering, preventief gebruik van antibiotica zo veel mogelijk te beperken om resistentie bij mens en dier te voorkomen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Graus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 28 (29683).

De heer **Graus** (PVV): De beraadslaging omvat ook alle adviezen die ik aan de minister heb gegeven om preventief met andere middelen te werken, zoals pre- en probiotica in plaats van antibiotica. Vandaar dat in de motie "gehoord de beraadslaging" staat.

De **voorzitter**: Dan is het woord aan mevrouw Thieme van de Partij voor de Dieren. Ik begrijp dat zij dit VAO had aangevraagd. Zij stond echter niet als eerste op de sprekerslijst, dus daarmee is iets misgegaan, waarvoor mijn excuses. Wij gaan dit uitzoeken.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Voorzitter. Allereerst maak ik